

Lakivaliokunnan mietintö n:o 24 hallituksen esityksestä hovioikeuslaiksi ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Eduskunta on 17 päivänä syyskuuta 1993 lähettänyt lakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi otsikossa mainitun hallituksen esityksen n:o 139.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina osastopäällikkö Tuomo Rapola, hallitusneuvos Raija Merikalla ja hallitussihteeri Erja Hynninen oikeusministeriöstä, presidentti Touko Kosonen Turun hovioikeudesta, presidentti Erkki Rintala ja hovioikeudenneuvos Robert Liljenfeldt Vaasan hovioikeudesta, presidentti Esko Kilpeläinen Itä-Suomen hovioikeudesta, hovioikeudenneuvos Liisa Mansikkamäki ja hovioikeudenneuvos Lauri Valkonen Helsingin hovioikeudesta, presidentti Veikko M. Hämäläinen Kouvolan hovioikeudesta, presidentti Martti Leistén Rovaniemen hovioikeudesta, presidentti Olavi Heinenen korkeimmasta oikeudesta, oikeusneuvos Gustaf Möller ja vt. oikeussihteeri Lea Turtiainen hovioikeustoimikunta 1989:n edustajina, puheenjohtaja Pertti Liesivuori Suomen Hovioikeustuomarit ry:stä, varapuheenjohtaja, oikeusneuvos Erkki-Juhani Taipale Korkeimpien oikeuksien tuomarien yhdistyksestä, toiminnanjohtaja Rauno Selenius Suomen Lakimiesliitosta ja pääluottamusmies, notaari Tuula Pitkäranta Oikeushallinnon henkilökunta OHK ry:stä.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi hovioikeuksien järjestysmuotoa koskeva laki. Nykyisin hovioikeuksia koskevat säännökset ovat hajallaan useissa eri säädöksissä. Esitys liittyy vireillä olevaan hovioikeuksien oikeudenkäyntimenettelyn uudistamiseen sekä tulosjohtamisen toteuttamiseen, jotka edellyttävät hovioikeuksien sisäisen organisaation ja työtapojen kehittämistä.

Nykyiset kuusi hovioikeutta toimisivat edelleenkin yleisinä ylioikeuksina. Hovioikeuksien valta määrätä itse omista työskentelytavoistaan lisääntyisi. Samalla virkarakennetta kehitettäisiin ja perustettaisiin hovioikeudenlaamannien johtamia hovioikeuden osastoja.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi erillinen laki siitä menettelystä, jota noudatettaisiin täytettäessä ensimmäisen kerran hovioikeudenlaamannin virkoja. Lisäksi esitykseen sisältyvät ehdotukset kolmen lain muuttamisesta.

Lait liittyvät vuoden 1994 talousarvioon. Laki hovioikeudenlaamannien nimittämisestä virkoja ensimmäisen kerran täytettäessä on tarkoitettu tulemaan voimaan niin pian kuin se on hyväksytty ja vahvistettu ja muut lait 1 päivänä maaliskuuta 1994.

Valiokunnan kannanotot

Yleisperustelut

Valiokunnan kuulemat asiantuntijat ovat suhtautuneet lakiehdotuksiin varsin ristiriitaisesti. Osa asiantuntijoista pitää lainsäädäntöä tarpeellisena ja lisäksi kiireellisenä. Osa asiantuntijoista katsoo, että lakiehdotukset ovat ennenaikaisia, koska ensiksi on purettava hovioikeuksissa olevat ruuhkat ja saatava aikaan valmisteilla olevat hovioikeuden oikeudenkäyntimenettelyä koskevat uudet säännökset. Osa asiantuntijoista painottaa hallituksen esityksen perustelujen virheellisyyttä ja valmistelun puutteellisuutta katsoen, ettei ole edellytyksiä lakiehdotusten hyväksymiselle.

Valiokunnalle on esitetty lisäperusteiksi lainsäädännön välttämättömyydestä ja sen tarpeellisuudesta seuraavaa:

— Hovioikeustoimikunnan ehdottamat oikeudenkäyntimenettelyn muutokset voivat toteutua tämänhetkisten arvioiden mukaan loppuvuodesta 1995. Hovioikeuksissa noudatettava prosessi muuttuu kuitenkin käytännössä jo tätä ennen. Alioikeusuudistuksen myötä suulliset käsittelyt lisääntyvät. Prosessi ylioikeudessa ei voi enää tapahtua nykyisessä määrin kirjallisen aineiston

pohjalta, kun alioikeuksissa pöytäkirjaamismenettely muuttuu. Työskentelytapoja on välttämättömästi muutettava jo alioikeus uudistuksen vuoksi. Ehdotetuilla säännöksillä on pyritty edesauttamaan tätä muutosta. Sekä organisaatiouudistuksen että menettelytapoja koskevan uudistuksen toteuttaminen yhtäaikaaisesti on erittäin raskasta. Sen vuoksi on hyvä, että organisaatio ja työtavat on muutettu jo aikaisemmin. Tällainen järjestys olisi lainvalmistelijoiden mielestä ollut suotavaa myös käräjäoikeuksien osalta, mutta se ei ollut ajanpuutteen vuoksi mahdollista.

— Hovioikeudet ovat tulosoikeuksissa ja niissä tulee soveltaa tulosjohtamisen periaatteita. Nykyinen kaavamainen päivätyömäärään sidottu työn mittamisjärjestelmä vie pohjan pois tulosjohtamiselta ja tulostavoitteiden asettaminen jää muodollisuudeksi.

Saamansa lisäselvityksen perusteella valiokunta katsoo, että hovioikeuslaki on tarpeen ennen kaikkea valtion virastojen ja laitosten hallintoon sovellettavan tulosoikeuksen takia. Myös alioikeus uudistuksesta johtuvat muutokset hovioikeusmenettelyyn edellyttävät hovioikeuksien työskentelytapojen muuttamista. Sen sijaan hovioikeusmenettelyn uudistamisen valmistelu on vielä niin alkuvaiheessa, että sen nojalla ei hovioikeuksien organisaatorakenteen uudistamista voi perustella. Toisaalta nyt käytävissä olevien suunnitelmien mukaan ehdotetut organisaatiosäännökset eivät ainakaan tule haittamaan oikeudenkäyntimenettelyn uudistamista. Näin ollen valiokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä eräin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Samalla valiokunta kuitenkin *edellyttää*, että oikeudenkäyntimenettelyä koskevien säännösten uudistamista kiirehdytetään. Mikäli siinä yhteydessä havaitaan, että hovioikeuden uudessa organisaatiossa ja uusissa työskentelytavoissa on puutteita, ne on samalla korjattava ennen hovioikeusprosessin voimaantuloa.

Valiokunta esittää hallituksen esityksen sisälön johdosta seuraavat huomautukset ja muutosehdotukset.

Tuomarin ja tuomioistuimen riippumattomuus. Useissa valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa on katsottu, että hallituksen esitys horjuttaa hovioikeuden riippumattomuutta ja muuttaa kollegiaalisen tuomioistuimen päällikkövirastoksi. Tämä seuraa presidentille ehdotusta vallasta vahvistaa hovioikeuden työjärjes-

tys sekä siitä, että useat työjärjestykseen nykyisin sisältyvät säännökset ehdotetaan hovioikeuksien yhtenäisyyden takaamiseksi siirrettäviksi asetukseen. Tällöin ne siirtyvät tuomioistuinten omasta harkinnasta hallinnollisten viranomaisten päätehtäviksi.

Hallituksen esityksellä ei ole tarkoitettu puuttua tuomareiden eikä tuomioistuinten riippumattomuuteen. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan näin ei myöskään tapahdu sen johdosta, että pääasiassa hallinnollisia ja työn kulkua ohjaavia säännöksiä sisältävän työjärjestyksen vahvistaminen annetaan presidentin tehtäväksi. Valiokunta viittaa tältä osin korkeimman hallinto-oikeuden 75-vuotisjuhlansa johdosta hyväksymään muistioon tuomioistuinten riippumattomuudesta, jossa todetaan seuraavaa:

”Tuomioistuinten riippumattomuuden korostaminen ei saa johtaa eristäytymiseen eikä vaikeuttaa tuomioistuinten kehittämistä virastoyksikköinä. Tämän vuoksi on tärkeätä, että tuomioistuimissa ymmärretään myös työskentelyn tehokkuudelle asetettavat vaatimukset ja voidaan itse ratkaista niille osoitettujen taloudellisten voimavarojen suuntaaminen.”

Valiokunta katsoo, että hovioikeuden organisaation kehittäminen hallituksen esityksessä ehdotetulla tavalla on perusteltua. Tuomioistuimen riippumattomuuden turvaamiseksi säännöksiä on kuitenkin tarpeen säädöshierarkkisesti korjata. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa useiden säännösten nostamista hallituksen esitykseen sisältyvästä asetuserästä lain tasolle.

Vakinaisten tuomareiden riippumattomuus on turvattu hallitusmuodon säännöksillä. Sijaisjäsenen riippumattomuutta koskeva säännös on lakiehdotuksen 6 §:ssä. Riippumattomuuden vaatimuksen täyttämiseksi laissa tarvitaan tältä osin vielä säännös, jonka mukaan sijaisjäsenet eivät saa muodostaa istunnossa enemmistöä. Valiokunta ehdottaa jäljempänä sellaisen lisäämistä lakiin.

Esittelijän asema. Useissa asiantuntijalausunnoissa on kiinnitetty huomiota siihen, ettei *esittelijän asemaa* ole laissa säännelty, vaikka hovioikeuksien työ on pitkälti viskaalien varassa. Kaikki jutut ja asiat, sellaisetkin, joissa toimitaan suullinen käsittely, ratkaistaan nykyisin esittelystä.

Kun esittely näin ollen on osa hovioikeudessa tapahtuvaa oikeudenkäyntimenettelyä, valiokunta pitää huomautuksia perusteltuina. Valiokunta ehdottaakin jäljempänä, että lakiin ote-

taan perussäännökset hovioikeuden esittelijöinä toimivista virkamiehistä, heidän kelpoisuusvaatimuksistaan ja siitä, miten heitä virkavirheestä syytetään.

Eräissä asiantuntijalausunnoissa on vaadittu, että hovioikeuden esittelijöille on myönnettävä *tuomarin status* (esimerkiksi erottamattomuus) samoin kuin korkeimpien oikeuksien esittelijöillä on.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan tuomarin status on tällä hetkellä korkeimman oikeuden, korkeimman hallinto-oikeuden ja liikevaihtovero-oikeuden esittelijöillä. Liikevaihtovero-oikeuden sihteerit ovat myös liikevaihtovero-oikeuden jäseniä ja näin ollen heillä pitääkin olla tuomarin asema. Korkeimpien oikeuksien esittelijöiden tuomarin statukselle ei lakien esitöistä löydy perusteluja. Hovioikeuksien viskaalit eivät, kuten eivät myöskään korkeimpien oikeuksien esittelijät, toimi tuomarin tehtävissä.

Esittelijöitä koskevat statussäännökset eivät näytä olevan johdonmukaisia. Sen vuoksi valiokunta pitää asian tarkempaa selvittämistä asianmukaisena. Parhaillaan työskentelee oikeusministeriön asettama tuomarin uraa selvittävä ja uudistava toimikunta. Valiokunnan käsityksen mukaan esittelijän aseman tarkempi selvittäminen soveltuisi hyvin tälle toimikunnalle.

Kansliapäällikön virka. Asetusluonnoksesta selviää, että hovioikeuksiin on tarkoitus perustaa kansliapäällikön virka. Kansliapäällikkö olisi lähinnä hallinnollisia tehtäviä hoitava virkamies, joka kuitenkin tarvittaessa voitaisiin määrätä sijaisjäseneksi. Kansliapäällikön ottaisi presidentti.

Useat asiantuntijat ovat lausunnoissaan puutuneet kansliapäällikköä koskeviin säännöksiin, joita ei hallituksen esityksessä ole lainkaan kosketeltu. Osassa lausunnoista on pidetty tärkeänä, että kansliapäällikkö olisi itsenäinen hallintoasioihin keskittyvä virkamies. Osassa taas on katsottu, että kaikki uudet voimat tulee osoittaa lainkäyttöasioiden ratkaisemiseen. Lausunnonantajien yhteinen näkemys on kuitenkin, että jos kansliapäällikkö voi toimia sijaisjäsenenä, hänen nimittämisenä ei silloin voi kuulua presidentille vaan täysistunnolle tai tasavallan presidentille.

Valiokunnan saaman lisäselvityksen mukaan lakiehdotuksessa ei ole säännöksiä hovioikeuden kansliapäälliköstä, koska kysymyksessä ei ole tuomarin virka. Tarkoituksena on, että kansliapäällikön tehtävien hoidossa korostetaan hallinnollista osaamista. Tämä vaarantuu, jos virka on

ns. rangivirka. Kansliapäällikkö on tarkoitettu presidentin lähimmäksi apulaiseksi. Kun presidentillä on vastuu hovioikeuden toiminnasta, hänen on voitava päättää siitä, kuka kansliapäällikkönä toimii.

Valiokunnan mielestä kansliapäällikön viran perustaminen hovioikeuden hallinnollisten asioiden hoitamista varten on perusteltua. Tämän tulee ilmetä kansliapäällikön tehtävien määrittelystä ja se voi näkyä myös kansliapäällikön viran pätevyysvaatimuksissa niin, että juristin tutkinnon ohella myös muu ylempi korkeakoulututkinto olisi mahdollinen. Kun hovioikeudessa on kansliapäällikkö, presidentti voisi vapautua hallintorutiineista ja osallistua nykyistä enemmän lainkäyttöasioiden ratkaisemiseen. Valiokunta ei pidä soveliaana, että kansliapäällikkö voisi suoraan virkansa perusteella toimia sijaisjäsenenä.

Hovioikeuksien tuomareiden ja esittelijöiden palkkaus. Useissa asiantuntijalausunnoissa on kiinnitetty huomiota siihen, että valtion vuoden 1994 talousarvio ei toteuta hallituksen esityksen valmistelun aikana sovittuja sijoituspalkkaluokkia.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hovioikeuden laamannien ja asessorien palkkauksesta sovittiin valmistelutyön aikana siten, että hovioikeudenlaamannin sijoituspalkkaluokaksi tulee A 30 ja assessorin palkkaluokaksi A 25. Talousarvion mukaan hovioikeudenlaamannin sijoituspalkkaluokka on A 29. Oikeusministeriön edustajat ovat valiokunnassa vakuuttaneet, että palkkausluokkien korotukset toteutetaan sovitulla tavalla oikeusministeriön päätöksin, joihin sillä on asianmukaiset valtuudet.

Useat asiantuntijat ovat myös kiinnittäneet huomiota siihen, että hovioikeuden tuomareiden ja esittelijöiden palkkauksen taso jää nyt käräjäoikeuksien vastaavien virkojen palkkauksen alapuolelle. Aikaa myöten tällainen asiointi johtaa ei-toivottavaan tulokseen: pätevimmat henkilöt eivät hakeudu tuomarin tehtäviin lainkaan tai eivät ainakaan ylioikeuksiin.

Valiokunta yhtyy asiantuntijalausunnoissa esitettyihin näkemyksiin ja pitää niitä varteensotettavina. Valiokunta vaatii, että hovioikeuden tuomareiden ja esittelijöiden palkkaukselliset epäkohdat korjataan lähitulevaisuudessa.

Hovioikeuksien resurssit. Asian käsittelyn yhteydessä on tuotu esiin hovioikeuksien resurssien riittämättömyys kasvavien asiamäärien ratkaisemiseksi.

Asiaa on tältä osin erikseen käsitelty hovioikeuden päätösvaltaisen kokoonpanon väliaikaista muuttamista koskevan hallituksen esityksen n:o 140 yhteydessä. Lakivaliokunta on mietinnössään n:o 22 todennut, että hovioikeuksien resurssien lisääminen ei ole valtion taloudellisen tilan vuoksi tällä hetkellä mahdollista, ja sen vuoksi hyväksynyt poikkeuksellisenä pitämänsä lakiehdotuksen.

Tässäkin yhteydessä valiokunta korostaa tuon ratkaisun väliaikaaisuutta.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että viimeistään silloin, kun hovioikeuksien uusi organisaatio on saatu toimimaan ja on nähty alioikeusuudistuksen vaikutukset muutoksenhakujen määrään ja laatuun, hovioikeuksien resurssien tarkoituksenmukaisuus ja riittävyys selvitetään ja sen perusteella asia hoidetaan kuntoon.

Lain toimeenpanon varmistaminen. Organisaatiouudistuksen toteuttaminen käytännössä ei onnistu pelkillä lain säännöksillä. Muutoksen toteuttamista ei myöskään voida jättää yksin hovioikeuksien tehtäväksi. Muutoksen läpivieminen vaatii koulutusta. Oikeusministeriö onkin ilmoittanut järjestävänsä vuoden 1994 alussa hovioikeuksille koulutusta, jolla pyritään helpottamaan uudistusten toteuttamista. Koulutus tulaa suunnittelemaan yhteistyössä koulutusalan ammattilaisten ja hovioikeuksien henkilöstön kanssa ja siinä tullaan hyödyntämään käräjäoikeuskoulutuksesta saadut kokemukset. Valiokunta pitää suunnitelmaa asianmukaisena ja sen toteuttamista välttämättömänä.

Asetuksen säännökset. Valiokunta ehdottaa useiden asetusluonnokseen sisältyvien säännösten siirtämistä lakiehdotukseen. Tästä seuraa, että asetuksen säännökset on osittain valmisteltava uudelleen. Valiokunta esittää, että siinä yhteydessä

— otetaan huomioon lakivaliokunnan edellä esittämät kannat kansliapäällikön viran luonteesta,

— säilytetään nykyisen asetuksen säännös, joka antaa hovioikeuden presidentille mahdollisuuden vapauttaa istunnon puheenjohtaja yksittäisessä jutussa puheenjohtajan tehtävästä ja määrätä hänen sijaansa toinen jäsen johtamaan puhetta,

— harkitaan vielä, tulisiko pitempiaikaisen viskaalin viransijaisen ottamisen kuulua hovioikeuden täysistunnon tehtäviin, sekä

— harkitaan, tulisiko asetukseen kaikkien hovioikeuksien esittämän kannan mukaisesti ottaa kansliahenkilökunnan kelpoisuusvaatimukset kansliahenkilökunnan pätevyyden takaamiseksi.

Voimaantulo. Hallituksen esityksen mukaan uudet organisaatiosäännökset on tarkoitus saat-
taa voimaan 1.3.1994.

Lakien vahvistamisen ohella ennen voimaantuloa on kuitenkin säädettävä asetus, laadittava ja vahvistettava kunkin hovioikeuden työjärjestys, nimitettävä uudet laamannit sekä käynnistettävä koulutus niin, että ainakin laamannit on perehdytetty uusiin tehtäviinsä ennen kuin organisaatiouudistus käynnistyy. Kaiken tämän huomioon ottaen valiokunta katsoo, että lainsäädäntöä ei voida saattaa voimaan vielä 1.3.1994, vaan organisaatiouudistuksen valmistelevia toimenpiteitä varten on varattava parin kuukauden pituinen lisäaika. Näin ollen uudet lait hovioikeudenlaamannien nimityslakia lukuun ottamatta voisivat tulla voimaan 1.5.1994.

Yksityiskohtaiset huomautukset

1. Hovioikeuslaki

3 §. Pykälän 2 momentissa on säännökset tuomarinvirkojen kelpoisuusvaatimuksista. Niitä ei ole nykyisestään muutettu.

Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että säännökset poikkeavat uuden käräjäoikeuslain vastaavista säännöksistä. Käräjäoikeusorganisaatio mahdollistaa tuomareiden nykyistä suuremman liikkuvuuden eri ali- ja ylioikeuksissa. Sen vuoksi on perusteltua, että eri tuomarinvirkojen yleiset kelpoisuusehdot vastaavat toisiaan. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa, että kelpoisuusvaatimukset kirjoitetaan hovioikeuslakiin samalla tavoin kuin käräjäoikeuslaissa on säädetty. Tällöin myös vain pykälän perustelujen varaan jäänyt edellytys, että hovioikeuden johtaviin virkoihin valittavilla henkilöillä pitää olla tehtävän edellyttämä taito, nousee asianmukaisella tavalla lain tasolle.

Lisäksi valiokunta ehdottaa, että pykälään otetaan *uudeksi 3 momentiksi* niin ikään käräjäoikeuslain mukaisesti säännös siitä, että presidentti johtaa hovioikeuden toimintaa.

6 §. *Hovioikeuden esittelijät (uusi).* Edellä yleisperusteluissa valiokunta on pitänyt tarpeel-

lisena, että lakiin otetaan perussäännökset hovioikeuden esittelijöistä.

Valiokunta ehdottaa, että asianomaisen asetustuonnoksen säännös (12 §:n 2 mom.) lisätään lakiin uudeksi 6 §:ksi. Samalla sitä täydennetään kelpoisuusvaatimuksilla.

7 (6) §. *Sijaisjäsen*. Pykälän mukaan hovioikeudenneuvoksen ollessa estyneenä hänen tilalleen voidaan määrätä sijaisjäsen siten kuin asetuksella tarkemmin määrätään. Sijaisjäsenellä on hallitusmuodossa säädetty virassapysymisoikeus sinä aikana, joksi hänet on määrätty sijaisjäseneksi.

Valiokunta ehdottaa pykälän tarkentamista siten, että sijaisjäseneksi voidaan määrätä asessori, viskaali, vähintään kolme vuotta viskaalin tehtäviä hoitanut esittelijä tai käräjätuomari taikka muu henkilö, jolla on 6 §:ssä mainittu kelpoisuus.

Pykälän toiseen virkkeeseen sisältyy periaatteellisesti tärkeä sijaisjäsenen erottamattomuussäännös, jota Euroopan ihmisoikeussopimuksen tuomioistuimille asettama riippumattomuusvaatimus edellyttää. Säännöksen korostamiseksi valiokunta ehdottaa sen erottamista itsenäiseksi 2 momentiksi.

8 §. *Lainkäyttöasioiden ratkaiseminen (uusi)*. Asetustuonnokseen sisältyvän säännösehdotuksen (12 §:n 1 mom.) mukaan lainkäyttöasiat samoin kuin muutoksenhakua ja ylimääräistä muutoksenhakua koskevat oikeushallintoasiat ratkaistaan esittelystä tai suullisessa käsittelyssä, jollei jonkin asian osalta toisin säädetä. Lainkäyttöasioiden käsittelystä säädetään muutoin oikeudenkäymiskaareissa.

Vastaavaa säännöstä ei hovioikeuksissa nykyisin ole. Sen tarkoituksena on ennakoida hovioikeuksien menettelyuudistusta ja erikoisesti korostaa sitä, että kun suullisen käsittelyn peruslähtökohtana on välittömyys, ei esittelymenettely ole asianmukainen niissä asioissa, joissa toimitetaan suullinen käsittely.

Esittely on osa hovioikeudessa tapahtuvaa oikeudenkäyntimenettelyä. Tämän vuoksi perusteet sen ratkaisemiseen, milloin asiat ratkaistaan esittelystä ja milloin ei, kuuluvat lain tasolle. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa, että puheena oleva säännös otetaan lakiin uudeksi 8 §:ksi. Kun hovioikeusmenettelyä koskevat oikeudenkäymiskaaren säännökset saadaan aikaan, pykälä on menettelyä koskevana siirrettävä oikeudenkäymiskaareen.

9 (7) §. *Osastot sekä vahvennettu istunto ja täysistunto*. Pykälän 1 momentin mukaan lainkäyttöasiat sekä muutoksenhakua ja ylimääräistä muutoksenhakua oikeushallintoasioissa koskevat asiat käsitellään ja ratkaistaan osastojen istunnoissa.

Valiokunta ehdottaa säännöksen täydentämistä Euroopan ihmisoikeussopimuksen riippumattomuusvaatimuksen takia siten, että istuntoon osallistuvista jäsenistä sijaisjäsenet eivät saa muodostaa enemmistöä.

10 §. *Virkavirhe (uusi)*. Asetustuonnokseen sisältyy säännösehdotus (21 §), jonka mukaan mm. hovioikeuden asessoria ja viskaalia syytetään virkavirheestä hovioikeudessa.

Edellä yleisperusteluissa omaksumaansa kantaan viitaten valiokunta ehdottaa, että säännös siirretään lain tasolle ja sijoitetaan lakiehdotuksen 10 §:ksi.

11 (8) §. *Asetuksenantovaltuus*. Pykälään on ehdotettu sisällytettäväksi yksilöity asetuksenantovaltuus.

Kun valiokunta on edellä ehdottanut usean alun perin asetukseen sijoitetun säännöksen siirtämistä lakiin, ei yksilöity asetuksenantovaltuus enää ole tarpeen. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa, että säännös muutetaan sisällöltään tavanmukaiseksi asetuksenantovaltuudeksi. Tällöin myös pykälän otsikko on muutettava vakiintuneen tavan mukaisesti otsikoksi "Tarkemmat säännökset".

Asetustuonnoksessa on säännökset siitä, että presidentti vahvistaa hovioikeuden työjärjestyksen ja että presidentin on kuultava kaikkia hovioikeuden henkilöstöryhmiä ennen työjärjestyksen vahvistamista (6 §:n 1 ja 2 mom.).

Käräjäoikeuksien osalta vastaava työjärjestyksen vahvistamista koskeva säännös on laissa. Lainsäädännön yhtenäisyyden takia on asianmukaista, että myös hovioikeuksien työjärjestyksen vahvistamista koskeva säännös otetaan lakiin.

Säännös sijoittuu luontevasti tämän tarkempia säännöksiä sisältävän pykälän 2 momentiksi. Myönteisen työilmapiirin luomiseksi on tärkeää, että kaikki henkilöstöryhmät voivat osaltaan vaikuttaa työjärjestyksen sisältöön. Sen vuoksi valiokunta ehdottaa uuden 2 momentin sanamuodoksi seuraavaa: "Työskentelyn järjestämisestä hovioikeudessa määrätään tarkemmin hovioikeuden työjärjestyksessä, jonka hovioikeuden presidentti kaikkia henkilöstöryhmiä kuultuaan vahvistaa."

2. Laki hovioikeudenlaamannin nimittämisestä virkoja ensimmäisen kerran täytettäessä

4 §. Pykälän mukaan ne hovioikeudenlaamanneiksi nimitetyt hovioikeudenneuvokset, joiden eroamisikä aikaisempien siirtymäsäännösten perusteella on 70 vuotta, säilyttäisivät oikeuden olla uudessakin virassa sanottuun ikään asti.

Valiokunta ei pidä ehdotettua säännöstä asianmukaisena. Hovioikeudenlaamannin virka on hovioikeuksissa kokonaan uusi osaston päällikön virka, joka edellyttää tehtävän hoitamiseksi tarvittavaa taitoa ja johon erikseen hakeudutaan ja nimitetään. Kysymyksessä ei siten ole sama virka, jonka perusteella eläkeikä on säilynyt ennallaan.

Valiokunta ehdottaa pykälän poistamista. Tällöin lakiehdotuksen 5 § muuttuu 4 §:ksi.

6. Laki käräjäoikeuslain 20 §:n muuttamisesta (uusi lakiehdotus)

Käräjäoikeuslain 20 §:n 1 momentin mukaan käräjäoikeuden lainoppineen jäsenen virkavirheestä säädetään erikseen. Asiasta on säädetty oikeudenkäymiskaaren 4 luvun 2 §:ssä, jonka mukaan hovioikeus ratkaisee ensimmäisenä oi-

keusasteena syytteet alituomareiden tuomarin toimestaan tekemistä rikoksista.

Hallituksen esitykseen sisältyvässä 3. lakiehdotuksessa laiksi oikeudenkäymiskaaren muuttamisesta ehdotetaan oikeudenkäymiskaaren 4 luvun kumoamista, koska siihen sisältyvät säännökset on siirretty uuteen hovioikeuslakiehdotukseen.

Valiokuntakäsittelyssä on havaittu, ettei edellä kerrottu alituomareiden virkasyytteen oikeuspaikkaa koskeva säännös sisälly mihinkään lakiehdotukseen. Säännös on kuitenkin edelleen tarpeen. Se on luontevinta sijoittaa suoraan käräjäoikeuslakiin. Valmistelussa sattuneen erehdyksen korjaamiseksi valiokunta ehdottaa, että tässä yhteydessä hyväksyttäisiin laki käräjäoikeuslain 20 §:n muuttamisesta. Tällä lailla 20 § 1 momentti muutettaisiin niin, että laamannia ja käräjätuomaria syytetään virkavirheesta hovioikeudessa.

Edellä esitetyn perusteella lakivaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotukset n:ot 3—5 hyväksyttäisiin muuttamattomina sekä

että lakiehdotukset n:ot 1 ja 2 hyväksyttäisiin muutettuina ja

että hyväksyttäisiin uusi lakiehdotus n:o 6 seuraavasti:

1.

Hovioikeuslaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 ja 2 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

3 §

Hovioikeuden tuomarit

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Presidentin, hovioikeudenlaamannin ja hovioikeudenneuvoksen on oltava oikeustieteen kandidaatin tutkinnoh suorittanut henkilö, jolla on tehtävän hoitamiseen tarvittava taito ja kokemusta tuomarin tehtävän hoitamisessa.

Hovioikeutta johtaa ja sen tuloksellisuudesta vastaa presidentti. (Uusi 3 mom.)

4 ja 5 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

6 § (uusi)

Hovioikeuden esittelijät

Hovioikeuden esittelijöitä ovat asessori ja viskaali. Kelpoisuusvaatimuksena asessorin ja viskaalin virkaan on oikeustieteen kandidaatin tutkinto sekä kokemusta tuomarin tehtävistä.

Myös hovioikeuden jäsen voi toimia asian esittelijänä. Työjärjestyksessä voidaan muukin virkamies määrätä esittelijäksi.

7 (6) §

Sijaisjäsen

Hovioikeudenneuvoksen ollessa estyneenä voidaan hänen tilalleen määrätä sijaisjäseneksi asessori, viskaali, vähintään kolme vuotta viskaa-

lin tehtäviä hoitanut esittelijä tai käräjätuomari taikka muu henkilö, jolla on 6 §:ssä mainittu kelpoisuus, siten kuin asetuksella tarkemmin säädetään. (Poist.)

Sijaisjäsenellä on hallitusmuodossa tuomarille säädetty virassapysymisoikeus sinä aikana, joksi hänet on määrätty sijaisjäseneksi. (Uusi 2 mom.)

8 § (uusi)

Lainkäyttöasioiden ratkaiseminen

Lainkäyttöasiat samoin kuin muutoksenhakua ja ylimääräistä muutoksenhakua koskevat oikeushallintoasiat ratkaistaan esittelystä tai suullisessa käsittelyssä, jollei jonkin asian osalta toisin säädetä. Lainkäyttöasioiden käsittelystä säädetään muutoin oikeudenkäymiskaaressa.

9 (7) §

Osastot sekä vahvennettu istunto ja täysistunto

Hovioikeus toimii osastoihin jakautuneena. Lainkäyttöasiat sekä muutoksenhakua ja ylimääräistä muutoksenhakua oikeushallinto-

asioissa koskevat asiat käsitellään ja ratkaistaan osastojen istunnoissa. Istuntoon osallistuvista jäsenistä sijaisjäsenet eivät saa muodostaa enemmistöä.

(2—4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

10 § (uusi)

Virkavirhe

Hovioikeuden asessoria ja viskaalia syytetään virkavirheestä hovioikeudessa.

11 (8) §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta ja soveltamisesta annetaan asetuksella.

Työskentelyn järjestämisestä hovioikeudessa määrätään tarkemmin hovioikeuden työjärjestyksessä, jonka hovioikeuden presidentti kaikkia henkilöstöryhmiä kuultuaan vahvistaa. (uusi 2 mom.)

12 (9) §

(Kuten hallituksen esityksessä)

2.

Laki

hovioikeudenlaamannien nimittämisestä virkoja ensimmäisen kerran täytettäessä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1—3 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

4 §

(Poist.)

4 §

(Kuten hallituksen esityksen 5 §)

6.

Laki**käräjäoikeuslain 20 §:n muuttamisesta***Eduskunnan päätöksen mukaisesti**m u t e t a n 28 päivänä kesäkuuta 1993 annetun käräjäoikeuslain (581/93) 20 §:n 1 momentti seuraavasti:***20 §***Laamannia ja käräjätuomaria syytetään virkavirheestä hovioikeudessa.**Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä _____ kuuta 199__.*

Samalla valiokunta ehdottaa,

että lakiehdotus n:o 2 hyväksyttäisiin valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädetyssä järjestyksessä.

Helsingissä 3 päivänä joulukuuta 1993

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lax, jäsenet Hassi, Häkämies, Lehtinen, Luhtanen, Mölsä,

Polvi, Rossi, Savela, Seivästö, Suhola, Tykkyläinen ja Vuoristo sekä varajäsen Koskinen.